

SUB MAMMONTE NOSTRO
FABULOSUM ANTIQUORUM
ODONTOTYRANNUM

LATERE, CONJICITUR,
ADDITIS OBSERVATIONIBUS CRITICIS

IN

JUL. VALERIUM.

AUCTORE

FRID. GRAEFE.

(Conventui exhib. die 13. Sept. 1826.)

INGENS illud animal, quod natura elephantorum agminibus praeposuit, *Mamont*,
cujus nomen, mutata forte litera, *Mammut* audire jussit usus, ¹⁾ tanquam pristinus
Rossiae septentrionalis incola, propiore quodam jure pertinere videtur ad nos,
quibus osseam ejus compagem altissimam, sub nostro tecto stantem, quotidie
admirari conceditur. Igitur non parum laetatus sum, cum animal hoc, quod

1) Rossis effossa hujus bestiae ossa et dentes constanti usu, sed incerta etymologia,
appellantur Мамонтова кость, cf. *Müller, Sammlung Russ. Geschichte*, T. 3.
p. 561. neque *Krugius*, Collega amicissimus, a me interrogatus, meminerat, se aliam
nominis formam in antiquis libris deprehendere. Igitur recte videtur conjici, gentinum
nomen *Mamont*, forte fortuna vitiosius scriptum, *Mamout*, admissa Gallica pro-
nuntiatione, in *Mamut* et *Mammut* abiisse. Cf. *N. Diction. d'histoire nat.* T. XIX.
p. 157. 441.

non illepide *regnum in reliquis bestias tenere*, dici potuit, ²⁾ apud antiquum scriptorem Odontotyranii nomine non obscure descriptum reperisse mihi viderer. Etenim alienus a naturalis historiae peritia, quamquam nunc non id mihi sumo, ut ipsam hujus bestiae historiam meis observationibus nova luce illustratum iri existimem — a qua vanitate longissime absum — tamen operae pretium me facturum esse opinabar, si umbram ejus, apud veteres semel detectam, ulterius persequer aliisque clarius discernendam relinquerem. Et cum naturalis historiae cultores saepe in procudendis, quibus inventa sua designent, nominibus Graecis et Latinis frustra laborare et desudare videamus, licebit hic, nisi me mea prorsus fefellerunt, antiquum iis et bene Graecum nomen odontotyranus offerre, fortasse eo magis desiderandum, quo minus nomen *mastodon* id clare exprimit, quod ejus auctor illo indicari voluit. ³⁾ Praeterea antiquum nomen *ὀδοντοτύραννος* admodum memorabile est propter perversam interpretationem, qua illud obscuratri coepit in Lexico SCHNEIDERI, cujus viri auctoritas, principis, cum viveret, in literis Graecis pariter ac in cognitione naturae, mirum non est, si alios quoque in eundem errorem inductura erat. Etenim Schneidero, qui non nisi *Palladii* ⁴⁾ et *Vincentii Bellovacensis* ⁵⁾ loca parum integra, quibuscum infeliciter *Aelianum* ⁶⁾ comparavit, ante oculos habebat, *ὀδοντοτύραννος* vermis est, in *Gange degens*, errore facile excusando, quia quo tempore ille Lexicon suum prima et secunda vice in lucem emisit, nondum editus erat JULIUS VALERIUS, ⁷⁾ qui solus, quantum

2) Ita fere *Iulius Valerius* locutus est Lib. III. c. 33. quem locum mox integrum habebimus. Cf. *Diction. d'hist. nat.* I. I. p. 440. ubi *pere aux boeufs* non dissimili sensu dicitur.

3) Vide *Cuvierii* descriptionem in libro laud. *Diction d'hist. nat.* p. 440.

4) *de Bragmanibus* p. 10. qui scriptor cum Byzantinis conspirat, quos infra videbimus.

5) *Speculum historiale*, V. 60. Vide *Schneiderum* ad *Aristot. de nat. animal.* T. IV. p. 475. et *Maium* in praefat. ad *Iul. Valerium*, VIII. 1. p. XIV. edit. Mediol. p. 100. edit. Francof.

6) *de nat. animal.* V. 3. ubi *Schneid.* vidend. p. 143.

7) *Iulii Valerii* immemor fuit V. D. *Baehr* in *Ctesiae reliquiis* Francof. a. M. 1824. p. 335. ubi de *crocodilo* cogitari posse putavit, aliis scriptoribus diligenter et docte comparatis, p. 334. s. et p. 365.

equidem scio, pleniorē odontotyranii descriptionem nobis videtur reliquisse. Itaque si nullam aliam disquisitio nostra bonis literis allatura est utilitatem, monstrabit saltem et emendabit errorem, qui propter auctoris sui insignem auctoritatem pluribus fatalis esse facile poterat.

His praemissis, videamus jam locum illum, qui odontotyranum tanquam animal describit, simillimum Mammonti et universo illi generi, quod elephantis proximum Mastodontum nomine complexus est Cuvierius. Extat ille in *Iulii Valerii* libro III. c. 33. *de rebus gestis Alexandri Macedonis, translatis ex Aesopo Graeco*, editisq. primum ab A. Maio, Mediolani, a. 1817. p. 166. ⁸⁾ et constituit particulam epistolae, ⁹⁾ quam Alexander M. ad Aristotelem scripsisse traditur c. 23 — 43. Epistolam esse supposititiam, narrationem fabulis refertam, ut pleraque, quae de Indica Alexandri expeditione circumferuntur, non impedit, quo minus sub hoc fictitio historiae colore certa naturae et veritatis vestigia undecunque expressa, passim deprehendi concedas, ut idem de aliis hujusmodi Indiae descriptionibus, olim temere sine omni delectu damnatis, nostra aetate prudentius existimari, multorum judicio comprobatum est. ¹⁰⁾ Narrat itaque

8) *Itinerarium Alexandri et Iulii Valerii de rebus gestis ejusdem Alexandri Libros tres* ad exemplar Mediolanense accuratissime repetiit editio Francof. ad M. 1818. ubi locus noster p. 244. legitur.

9) Editam illam diu ante Iulium Valerium Alexandri ad Aristotelem epistolam, quam *Maius* commemorat p. 157. ed. Med. p. 238. ed. Francof. fateor, me nunquam oculis usurpasse, licet multum quaesitam.

10) Missis aliis, quae in animo habebam, exemplis notioribus, addo observationem, nuperrime de Tapiro, sub *gryphis* fabulosis latente; Verba sunt *Cuvierii*: *Rapport sur un Mémoire de M. Roulin, ayant pour objet la decouverte d'une nouvelle espèce de Tapir; Annales des Sciences nat.* T. 17. Mai 1829. p. 111. „Le vrai Tapir brise et avale du bois; dans sa nature un peu brute il saisit avec ses dents toute sorte de corps, etc. Il n'en a pas fallu d'avantage pour dire que le Mé ronge le fer; mais selon M. ROULIN, c'est aussi à lui que doivent se rapporter des fables bien plus anciennes et bien plus célèbres. Des hommes peu instruits voyant le Mé ou le Tapir oriental de loin et dans l'état de repos, lorsque sa courte trompe infléchit son extrémité au devant de sa bouche, ont pu croire cet animal armé d'un bec crochu assez semblable à celui de l'aigle, tandis, que ses pieds, divisés en doigts

rex, ut scribentem fingit auctor, se in itinere per mediam Indiam, castris ad stagnum quoddam positus, c. 30. subito circa mediam noctem feras omnis formae bestias et monstra plurima ad ripam stagni potus gratia contententes, una cum exercitu suo conspicatum esse. Licet ignibus pluribus accensis, imo integris sylvis conflagentibus, periculum tamen eo usque duravisse — jam sequuntur verba auctoris c. 32. — „donec cum lunae occasu, umbrata tellure offusisque tenebris, ad consuetam sylvarum refugia omnes illae bestiae remearent. (c. 33.) Non tamen prius memorata saevities animantium receptui consulit, quam id animal supervenisset, quod regnum quidem tenere in has bestias dicitur: nomen autem Odontotyranum vocant eae bestiae: facie elephantis quidem est, sed magnitudine etiam huius animantis longe propectus, nec minor etiam saevitudine hominibus egregie saevientibus. Quare cum nostros incesseret, ac ferme viginti et sex de occursantibus viros morti dedisset, tandem tamen reliqua multitudine circumvallatur et sternitur. Adhuc tamen saucius Odontotyranus cum indidem fugiens aquae fluentia irrupisset, ibique exanimacisset, vix trecentorum hominum manus nisu extractus de flumine est. Hactenus igitur noctis illius nobis periculi finis fuit.“

Sequuntur jam novi terrores, nova portenta, de quibus nunc quaerere non attinet. Praeter duo loca: eae bestiae et hominibus, egregie saevientibus aperte suspecta et dubia, sed quibus, ut a summa re alienis, nunc facile carebimus, reliqua omnino clara sunt: nomen odontotyranus ipsam dentium ingentem magni-

arrondis, ont dû leur offrir quelque rapport avec ceux du lion quand il tient ses ongles retirées; et de là, selon notre auteur, sera née la fable du Griffon. En effet, quand le Tapir est assis et en repos, il rappelle assez les figures, qu'on donne du Griffon, les ailes exceptées, mais les ailes mêmes paraissent être une addition postérieure, et, comme le fait remarquer notre auteur, Hérodote n'en parle point encore dans sa description de cet animal mythologique. Ces idées sont ingénieuses, et pourront être appréciées ultérieurement par les savans qui s'occupent de l'antiquité.“

Locum recepit *Froriep*, *Notizen* 1829. No. 504. p. 311. ss. ubi p. 312. aliud habes exemplum in simili causa, *formicas, auri venas monstrantes* et proinde *formicas, aurum fodientes*.

tudinem et veluti *principatum* significat, et imago absolvitur comparatione instituta cum elephanto, quem magnitudine et ferocia bestia caeteroquin similis multum superare dicitur. Eodem fere modo Mastodon giganteum, Anglis *Mammoth* dictum, describitur *Cuvierio*, ¹¹⁾ *il égalait l'éléphant*, ait, *mais avec des proportions encore plus lourdes*. Et quemadmodum elephantos aquas amare et intrare, et mammontis ossa circa fluviorum ripas et maris litora prae caeteris inveniri novimus, ita odontotyranum par est, circa stagnum reperiri, et saucium, ignibus vix ac ne vix quidem territum, in aquas irrupere. Denique saevientis vires et vastam corporis molem quod attinet, cum viginti sex viros morti dedisse et vix trecentorum hominum conjunctis conatibus ex aquis extrahi potuisse, dicitur, id in tali certe auctore, qui ubique grandiloquus est, probabilitatem non nimium superare censebimus, si reputaverimus, quantam stragem elephas furibundus, cum simul proboscide caedit, dentibus rumpit, pedibus proterit, simili loco inter homines edere valeat, et quantus labor futurus sit, ubi ejusmodi vastum cadaver e paludoso lacus fundo in arduum aut iniquum et lubricum litus exportandum tibi fingas.

Itaque, quamquam fabula est, in qua versamur, tamen haec de odontotyranum narratio ita comparata est, ut interna probabilitate non destituatur, et antiquis ex ipsa natura haustis immanis huiusmodi belluae descriptionibus niti videri debeat. Quae descriptiones ubi et a quo primum factae sint, aut quomodo fieri potuerint, nemo e nobis quaesiverit; sufficit monstrasse, rumorem et obscuram de tali bestia famam et veluti imaginis umbram apud veteres extitisse, unde auctor noster colorem narrationis suae mutuaret. Certe ossa mammontica jam veteres effodere potuerunt.

Neque vero haec descriptio discrepat ab iis locis, ubi idem animal commemoratur, ut, quamvis ibi minus plena sit pictura, ductus tamen, quos videmus, cum perfecta imagine conspirent, eamque confirment.

Sunt haec loca Byzantinorum et Palladii de Bragmanibus, ex quibus Cedrenum et Michaëlem Glycam Maii diligentia laudavit. Sed opportune factum est, ut

11) Vide *N. Diction. d'hist. nat.* T. XIX. p. 157. 441.

ab antiquiore GEORGIO HAMARTOLO, quem Cedrenus exscripsit, idem a Glyca passus, initium facere possim beneficio amicissimi KRUGH, qui excerpta *Chronici Hamartoliani*, docta *Haasii*, futuri editoris, manu e Codd. Pariss. descripta sibi que missa, benevole mecum communicavit. Igitur Georgius Hamartolus, a fine ejus capitis, quod ipsi ἡ νίκη Ἀλεξάνδρου πρὸς Ἀρσένιον inscribitur, cum Alexandrum ad Brachmanes deduxisset, inde a verbis: ὦν καὶ τὸν θανμάσιον καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων βίον — — μεμαθηκώς, ἐξεπλάγη πάνν, per totum caput proximum περὶ τῶν Βραχυάνων, usque ad illud περὶ τοῦ ὀδοντοτυράννου, fere ad verbum cum Cedreno conspirat, a pag. 152. C. edit. Byzantinor. Paris. usque ad p. 153. C. Facta igitur narratione, dividi Brachmanes ab uxoribus suis, interposito Gangis flumine, quod illi quotannis Iulio atque Augusto mense, mulierum visendarum causa, trajicere cogantur, Hamartolus, praefixo lemmate, περὶ τοῦ ὀδοντοτυράννου, ita pergit: τὸν δὲ ποταμόν φασὶ δυσπεραιότατον εἶναι διὰ τὸν λεγόμενον ὀδοντοτύραννον. Ζῶον γάρ ἐστιν ἀμφίβιον, μέγιστον λίαν, ἐν τῷ ποταμῷ διατῶμενον, δυνάμενον ἐλέφαντα καταπιεῖν ὁλόκληρον, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους· ὅς ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ἡμέραις τῆς περαιώσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀφανὴς γίνεται κατὰ θεῖαν πρόσταξιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δράκοντες εἰσιν ἐν τοῖς ἐρήμοις τόποις ἐκείνοις μέγιστοι σφόδρα ὥς πηχῶν ἐβδομήκοντα τὸ μῆκος, καὶ τὸ πάχος πολὺ τε καὶ φορικωδέστατον, κ. τ. λ. Quibus dictis cum verba Cedreni p. 153. C. nec non Palladii de Bragmanib. p. 10. exacte respondeant, placet, utrumque locum ita describere, ut uno obtutu perlustrari possit.

Cedrenus.

Palladius.

τὸν δὲ ποταμόν φασὶ δυσπεραιώτατον*) εἶναι διὰ τὸν λεγόμενον ὀδοντο-

*) Ut sanum esse potest δυσπεραιώτατον, ita tamen fortasse idem vocabulum subest ac in Hamartolo, δυσπεραιώτατον, quod minus accurate ibi per ο in antepenultima scriptum.

Cedrenus.

Palladius.

τοτύραννον*) · ζῶον γάρ ἐστιν ἀμ- τύραννον· ζῶον γάρ ἐστι μέγιστόν εἰς
φίβιον, μέγιστον λίαν, ἐν τῷ ποταμῷ ὑπερβολὴν, ἐνυπάρχον τῷ ποταμῷ,
διατῶμενον, καὶ δυνάμενον ἐλέφαντα ἀμφίβιον**), ἐλέφαντα ὁλόκληρον
καταπιεῖν ὁλόκληρον· ὁ ἐν ταῖς μὲν καὶ ἀκέραιον καταπιεῖν δυνάμενον·
ἡμέραις τῆς περαιώσεως τῶν ἀνδρῶν ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ περάματος τῶν
ἐκείνων, ἀφανὴς γάρ κατὰ θεῖαν Βραγμάνων πρὸς τὰς ἑαυτῶν γυναῖ-
πρόσταξιν· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ δρά- κας, οὐκ ὀπτάνεται ἐν τοῖς τόποις
κοντές εἰσιν ἐν τοῖς ἐρημοτέροις τό- ἐκείνοις. Εἰσὶ δὲ καὶ δράκοντες μέ-
ποις ἐκείνοις μέγιστοι σφόδρα, πη- γιστοι ἐν τοῖς ποταμοῖς ἐκείνοις, ἕως
χῶν ὁ, κ. τ. λ. πήχεων ἐβδομήκοντα, κ. τ. λ.

Ante vocabulum ἀφανὴς in Cedreno verbum ad praecedentem sententiam absolvendam deesse, facile intelligitur, intellexit etiam interpret Latinus, cujus interpretationem, quia non uni tantum Cedreno convenit, et textum emendatiorem sapit, addidisse juvabit: „*Fluvium autem summo cum periculo ajunt trajici, propter odontotyrannum, (quasi si dentesaevientem dicas) bestiam. Est autem ingens admodum, adeo ut integrum possit elephantum deglutire; degit eo in flumine, cum quidem etiam in terra vivere soleat; quod genus animalia Graeci amphibia dicunt. Ea bestia Dei jussu quadraginta istos dies, quibus Brachmanes ad suas uxores trajiciunt, nusquam exlat.*“ Postremis verbis intelligitur, interpretem in Cedreno legisse: ὁ ἐν ταῖς μὲν ἡμέραις τῆς περαιώσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀφανὴς γίνεται, ita ut γίνεται per compendium scriptum cum compendio particulae γάρ permutatum sit, ut fere γράφεται et γάρ permutari observavit Bastius ad Greg. Cor. p. 803. et γίνεται et τινες id. ib. p. 754. Quae emendatio, ut jam e Glyca probabilis erat, ita plene confirmata est Hamartoli et Palladii auctoritate.

*) Vulgo ὀδοτύραννον impressum in Cedreno; sed verum vidit interpret Latinus et ad Hamartolum observaverat HAASII.

**) Vulgo ἀναγίβιον legitur, quod BAEHR ad Ctesiae reliqq. p. 334. inter describendum jam emendavit.

Subjiciendus denique Glycae locus, qui paulo brevius de Alexandro agens inde a p. 141. B. ed. Paris. deque Brachmanibus et eodem illo eorum trans Gangem itinere p. 142. B. tandem in fine ejusd. et initio seq. pag. haec habet: ὁ μὲν τοι ποταμὸς ὢν δυσπέρατος διὰ τὸ ὀδοντοτύραννον ζῶον· καὶ γὰρ οὗτος ἀμφίβιον μέγιστον, ὥστε καὶ ἐλέφαντας καταπίνειν, εἰ καὶ τοὺς ἀνδρας τούτους οὐ βλάπτει διαπεραιούμενους· ἐν δὲ τοῖς ἐρημοτέροις τόποις δράκοντες εἰσιν, κ. τ. λ. Impeditum ab initio perticipium ὢν, quod cum verbo conjungi debuisset, hic aut delendum, aut potius a negligente scriptore inepte positum, sine ulterioris corruptionis suspicione, existimo. Missis criticis minutiis, palam est, nos in quatuor his locis odontotyrannum rursus tenere, sed imagine admodum obscura et incerta, ut ex his quidem descriptionibus, qualis tandem fuerit, definiri non possit, nihil tamen insit, quod cognitae pleniori imagini omnino adversetur. Cum enim animal vocetur maximum, fluvium infestans, quod in aquis pariter ac in sicco vivere possit, ita sane de hydra, Lernaeae simili, si nomen aliunde cognitum non habes, aut de crocodili quodam monstro cogitare licebit; sed neque quidquam impedit, quominus, re jam cognita, haec eadem verba de ferociori elephantum genere, quibus ut hippopotamis aquae gratae, sine difficultate accipias. Et cum nimis ab omni probabilitate abhorreat, animal quale demum cunque tibi fingere, quod integros elephantos deglutire valeat: haec elephantī mentio suspicionem facile movebit, ne longe alio sensu illa, et fortasse comparandi potius causa, ad odontotyrannum probabili et simplicissima ratione facere debeat. Ita Hamartolus, Cedrenus et Glycas una cum Palladio novi nihil nos docent, sed agnoscimus in eorum descriptionibus obscuratae imaginis primas aliquas lineas.

Sed fortasse *Aelianus de natura animal.* quem conferre jubet Schneiderus in Lex. odontotyrannum longe alium describit, ac Aesopus noster una cum interprete suo Iulio Valerio? Imo *Aelianus* odontotyrannum non magis nominat, quam *Ctesias*, quem sequitur (vid. ejus *reliqq.* a *Baehrio.* editas, Indica §. 1. et 27. p. 247. et p. 255.) et Aeliani sectator *Manuel Phile.* Sect. 66. v. 90. ss. qui omnes tres conspirant in describendo Indi, non Gangis, σκώληκι, qui, cum dentibus

et ipse prae caeteris valere dicatur, male a Schneidero comparabatur. Locus Aeliani non est c. 8. Libri III. ut in Schneid. Lex. editum, quod caput brevissime περὶ ζώων φυσικῶν ἀντιπαθειῶν agit, sed c. 3. περὶ τοῦ ἐν τῷ Ἰνδῷ σκώληκος. Ut intelligatur, odontotyrannum nostrum hic non magis reperiri, quam mammontis aut elephantī speciem, sufficit prima capitis verba apposuisse: ὁ ποταμὸς ὁ Ἰνδὸς ἄθηρός ἐστι· μόνος δὲ ἐν αὐτῷ τίκεται σκώληξ, φασὶ, καὶ τὸ μὲν εἶδος αὐτῷ, ὅποιον δῆπου καὶ τοῖς ἐκ τῶν ξύλων γεννωμένοις τε καὶ τρεφομένοις· ἔπτα δὲ πηχῶν τὸ μῆκος προήκουσιν οἱ ἐκεῖθι, εὐρεθείη δ' ἂν καὶ μείζους ἔτι καὶ ἐλάττους· τὸ πάχος δὲ αὐτῶν δεκαέτης παῖς γεγονώς μόλις ταῖς χερσὶ περιβάλλειν ἀρκέσειε. Τούτοις δὲ ἄνω μὲν εἰς ὁδοὺς πρὸς πέφυκε, κάτω δὲ ἄλλος, τετράγωνοι δὲ ἄμφω, πυγόνος τὸ μῆκος· τοσοῦτον δὲ ἄρα τῶν ὀδόντων τὸ κράτος ἐστὶ, ὥστε πᾶν ὅ, τι ἂν ὑπ' αὐτοῖς λάβωσι, συντριβούσι ῥᾶστα, εἴαν τε λίθος ἢ, εἴαν τε ἡμερον ζῶον ἢ ἄγριον, κ. τ. λ. Omitto, quae sequuntur de captura monstri — hamo captum triginta homines aquis extrahunt — et olei de cadavere stillantis genere, quod, si ligna tangit, sponte sua incenditur et omnia comburit, ut non secus, ac ignis Graecus et Congrevianus Indis usum in bello praebeat: quae quam aliena sint a nostro loco, ut non opus est, multis demonstrare, ita explicanda sagacioribus ultro reservabimus. Sed clarum est, illud τοσοῦτον τῶν ὀδόντων κράτος, πᾶν ὅ, τι ἂν λάβωσι συντριβόντων, Schneidero fraudi fuisse, ut ὀδοντοτύραννον, quem nondum alio pleniore loco ad certam animalium classem revocari vidisset, hic tandem plenius, quamquam suppresso nomine, describi, vermibusque adnumerandum esse opinaretur. Sed ejusmodi *vermis*, nisi *hydram* dicere malis, certe non *elephantus facie est*, *magnitudine etiam hujus animantis longe propectus*, *nec minor saevitudine, animal, quod regnum tenere in bestias dicatur*, ut clarissima sunt verba in versione Iulii Valerii, supra a nobis descripta.

Ita vero, perspecta re summa, ultro nos in eum locum denuo delatos videmus, unde digressi sumus, et tempus jam est explanandi, quae ambigua ibi et incerta

reliquimus, et si quid fortasse praeterea, quod orationis sive ornatum sine tumorem spectat, notatu dignum inveniatur.

Primum offendere vidimus verba: „*nomen autem odontotyrrannum vocant eae bestiae*,“ pronominis soloecismo, quo *eae* pro *ei* Codicem habere affirmat Maius. Occurrunt plura plane singularia apud Iul. Valerium, sed huiusmodi vitium vix unquam commisisse videtur. Aut igitur *ei* auctorem scripsisse conjicio, aut pronomen una cum sequenti nomine plane omisisse, errore hoc vel illo ad ineptum potius librarium referendo. Et utrumque vocabulum, minus apto loco collocatum, omnino abesse malis; quod si ita erat, poterat *bestiae* ad explicandum superscribi, mox pronomen addi: in quo additamento deinceps homo barbarus fortasse nominativum quaesivit, ut, in quas regnum teneret, *eae bestiae ipsae* odontotyrrannum, tyrannum suum, *vocare* consueverint, lepida scilicet interpretatione.

Sed hic locus momentum non habet; alia res est cum altero: „*nec minor etiam saevitudine hominibus egregie saevientibus*,“ Palam est, haec cum antecedentibus conjungi, ita ut animal hoc statura longe major quam elephas, neque vero minor saevitudine, *quam idem*, describatur, una eademq. comparatione utrimque obtinente, uti illud *nec etiam* necessario postulare videtur. Minime itaque ablativi: *hominibus egregie saevientibus* a comparativo pendere possunt, quasi nova sequatur comparatio: *non minus saevus quam homines saevientes*, cujusmodi sententiae, nimis hic ineptae, frustra probabilitatis speciem conciliare studeas laudato seq. capitis loco: „*Adhuc alites, quibus apud nos vocabulum vespertilio est, sed quae illic super columbae magnitudinem, dentibus tamen ad humani rictus valentiam saevae sunt, circumvolare coepere etc.*“ Nam huius loci ratio longe diversa est, si quidem non saevitia vespertilionis cum furore hominis comparatur, quod non minus absurdum foret, sed dentes bestiolae, *columba* paululum majori, tribuuntur tanti, quanti humanum os implent. Neque vero illis *hominibus egregie saevientibus*, si absolutos dixeris ablativos, sensus inest: itaque emendatio hic omnino circumspicienda est, triplici ad eam tentandam via patefacta. Etenim aut in *saevientibus* error est, aut in *hominibus*, et po-

stremum quidem ita, ut aut vocabulum ad comparisonem aptum, aut potius instrumentum, quo animal saeviat, latere credatur. Primum si velis, *hominibus egregie se tuentibus* tentari fortasse posset, hoc sensu: neque minus elephanto saevus est in homines — cf. seqq. — quamquam *illi egregie se tueri conentur*; sed durior orationis nexus non facile infucari poterit. Non magis placet, si ad comparationem ulterius exprimendam conjicias: *elephantibus egregie saevientibus*; quod quomodo sic corrumpi potuerit, difficile erit demonstratu. Tertium itaque restat, unice amplexendum, ut, quibus armis bestia saeviat, quaerendum sit. Jam etsi aperte dentes arma sint, quibus principatum tenet, ut de sensu quaerendo satis constet, tamen vocabulum ipsum, quod proprium et improprium esse potuit, nihil propterea certius est. Etenim *dentibus* si scriptum fuisset, quis hoc vocabulum cum *hominibus* permutatum esse, facile concedat? Sed videtur minus usitata vocabuli forma, et quae facilius cum *hominibus* sive oculorum sive aurium errore confundi potuerit, sub vulgata lectione latere. Sed *muniminibus*, etsi ab auctoris oratione non abhorreret, nondum tamen satis placet. Quid igitur, si Graeca vox subsit, ut *stagnum quoddam dapsile* c. 30. noster dixit, Graeca Aesopi ante oculos habens? Ita prae caeteris placet, *odontibus egregie saevientibus* scriptum putare, adspiratione citra necessitatem addita, ut *hammoditae*, qui *ἡμμοδύται* sunt, c. 31. *habundamus* c. 28. *habundantia* c. 23. *ex harenis* c. 34. *Hammon* c. 45. *virgas hebeni* c. 47. et 57. *hejulans* Lib. II. c. 35. et alia plura occurrunt. Ipsum nomen Odontotyrranni sine adspiratione scribi, rem non magnopere mutat, cum haec quidem discrepantia librario potius quam auctori videatur tribui posse, ut, cum *habundare* saepius, ut vidimus, occurrat, tamen et *abundans* sine lectionis varietate inveniatur Lib. II. c. 19. Erat tamen, cum subtiliorem emendationem quaererem, sed quae orationem Iulii Valerii non elegantiores aut magis Latinam redderet, minime tamen ab ejus genio alienam. Fingebam mihi, eum in Graecis tale quid invenisse: *ὄψει μὲν ἐλέφας ἐστὶ μέγας δὲ καὶ τοῦτου τοῦ ζῴου ἐπὶ πολὺ προφέρων, ἀλλ' οὔτε μείων ὁμότητι, τοῖς ὁμωνύμοις ἐξαιρέτως μαινόμενος, vel τῶν ὁμωνύμων ἐξαιρέτως μαινόμενων*, quod ille ad verbum reddidisset: *homonymis egregie sae-*

vientibus, ut homonimis ab indocto librario facile pro hominibus sumi potuerit. Nimirum cum ὀδοντοτύραννος, proprie ἀπὸ τῶν ὀδόντων τὴν ἐπωνυμίαν nactus, ita etiam τοῖς ὀδοῦσιν ὁμῶνυμος videatur vocari posse, licebat fortasse pariter, sententia inversa, dentes vicissim τῷ θηρίῳ ὁμῶνυμους appellare. Sed sunt haec, ut aperte dicam, fortasse argutius, quam verius excogitata, cujus generis explicationes memini aliquando mihi vitio ab amicis verti solere. Caeterum patet et apertissimum est, orationem Iulii Valerii ejusmodi acuminibus, argutiis et e longinquo quaesitis elegantis refertissimam esse, nec videri Aesopum in Graecis multum discrepare potuisse, ut proinde haec scribendi ratio et ipsa Alexandriam nos remittat et in Africae oras, quam patriam, ingeniosa conjectura, utrique scriptori Maius adsignare conatus est. Ita, si hujus unius capitis orationem hoc sensu spectamus, tale est, quod ab initio legitur: prius memorata saevities animantium, quod simplicius dicendum: animalia prius commemorata, ut ne saeva quidem opus fuerit addere; mox illud, de feris bestiis nimis elegans, receptui consulere; paulo post: magnitudine etiam hujus animantis longe provectus, nihil significat; nisi: vel hoc animali major, ita tamen artificiose dicitur, ut dubitare possis, sitne Graecismus; hujus animantis provectus, ut τοῦτου τοῦ θηρίου προσέχων, an Latinius construendum provectus magnitudine etiam hujus animantis, i. e. provectus pro magnitudine, ultra magnitudinem, ut portu vel freto provechi Romanis usurpatur. Sed posterior ratio praeferenda: ita enim ipse c. 55. dixit simias, magnitudinem ursarum supervectas, et alio composito: c. 38. arbores coelum ferme proceritudine intervectas. Nihil dico de verbo incesseret, de occurrentibus, de illo, indidem, quod in deliciis habet, de poetico aquae fluentia et de insolentius usurpato exanimavisset pro expirasset, quod nolim Maius in dubium vocasset, tandem de hominum manus nisu et ipsa capitis clausula: Hactenus igitur noctis illius nobis periculi finis fuit, quae mire aures titillat.

Sed ut in his oratio operosa quadam et onerosa sua habundantia laborat, ita alibi angusta premitur penuria, qua eadem imagines et dicendi formulae ad taedium usque repetuntur. Uti in comparatione odontotyrannei cum elephanto facit,

ita ubique omnia magnitudine et saevitudine metiri solet, ut c. 29. sed emersi indidem hippopotami magnitudine nescias, an saevitia majores; locum de vespertilionibus c. 34. quae super columbae magnitudinem, dentibus tamen ad humani rictus valentiam saevae sunt, jam supra vidimus; c. 27. bestiam habemus praegrandi admodum et inopinabili magnitudine et immensae potentiae et paulo post multas ejusmodi saevitudinis facies. Quod postremum vocabulum facies et ipsum adeo frequentatur, ut de ejus sensu in loco nobis primario de odontotyranno: facie elephantus quidem est, ne minimum quidem dubium superesse possit. Apertum enim est, non dici illud de ore tantum et cultu, sed de tota corporis forma totoque aspectu, ut in loco praecedente multas illas saevitudinis facies de diversis saevarum belluarum formis et c. 55. animantium genera, facie peregrina, dixit; ita c. 38. arbores habet, simili facie, qua cupressus; c. 23. promontorii faciem; et c. 58. opera artis ad veri faciem expressa.

Sed quibuscunque naevis Iulii nostri oratio laboret, descriptio odontotyrannei satis omnino clara est, neque quidquam continet, quod fidem excedat, nisi fortasse numerum trecentorum hominum, qui cadaver e lacu extrahunt, non nihil immutatum cupias. Et cum multa ille ferarum nomina multasque facies (c. 27.) describat, discrimen tamen facile sentitur, quibus imaginibus veritatis color, nescio, unde deductus, clarius obscuriusve subsit, et quae totae fictitiae, si paulo propius spectentur, in nebulas diffuant, et phantasiae portenta agnoscantur.

Ita rerum naturae, adeoque Indico, nisi fallor, coelo debentur vespertiliones illi, c. 34. columbarum magnitudine, de quibus jam supra sermo fuit; et videntur digito monstrari posse rhinocoraces, aves, quas eodem cap. Valerius commemorat: Tum rhinocoraces insecutae, sed eae sane neque ad homines saeviebant; neque ignes temere advolabant, nomen clarum et commendabile, quo avis Buceros Rhinoceros non potest non agnosci, quae venatores comitari et abjectis ferarum intestinis ali traditur.¹⁾ Fabula tantum est, quod nocturno nunc tempore in medium

¹⁾ Vide Dictionnaire des Sciences naturelles. Strasbourg 1817. T. VI. p. 195. Calao, Buceros, „l'excroissance du bec a porté quelques naturalistes à les appeller
Mém. VI. Sér. Sc. polit. etc. T. I.

producitur, uti rursus fabula est, quod omnis generis animalia in unum nunc locum a parum cauto narratore undique constipantur. Denso enim agmine hippopotamos habemus c. 29. rhinoceros et elephantos; porro leones, tauro majores, apros, pardos, lynces et tygrides c. 31. quo in loco Maius male edidit: „lynces quoque et tigrides, *scorpii cancrique una elephantis*;" recte Cod. *lynces quoque et tigrides, correpti utriusque una elephantis*, i. e. conjuncti, consociati cum eleph. Etenim scorpii supra jam dantur, ubi et reptilia, ammodytæ (*ἀμμοδῦται*) et cerastæ (*κεράσται*). Dubium autem manet, quid faciendum *huriis*, cum elephantis conjunctis, et vix satis apte cum *buricis*, ut M. conjicit, permutandis, et an *tyreelephantes*, qui proximi sunt, fortasse in *taurelaphi* transformari debeant, a Cosma Indopleusta descripti. Restant duo obscura nomina initio c. 34. fortasse fabulis adnumeranda: „*Tenebris post occasum lunae omnia obumbrantibus ynitalopicas viseres de harenis profundis emergere, non minus longitudinis cubitis X eaeque quo poterant homines involant. Tunc ex iisdem harenis corcodrilli extantes passim invadunt quadrupedia militaria.*“ Non animalium tantum sed vocabulorum etiam portenta nobis offeruntur. Ad postremum quod attinet, quis non continuo *crocodili* conjiciat, nisi mirum maneret, crocodilos, missis hominibus, jumenta tantum vexasse, velut oestri genus. In altero nomine, vide, ne *βαυναλόπηγας* lateat, et hyaenae, nescio, quae species intelligenda sit, paulo tantum longior descripta, quam in rerum natura deprehendi solet. Verum et genuinum cum ficto et fabuloso fortasse etiam supra mixtum, ubi feris bestiis humanarum formarum portenta immiscet, extremo cap. 31. „*cum his homines senis manibus portentuosius*

oiseaux rhinocéros, quoiqu'une seule espèce offre l'apparence d'une corne semblable à celle de ce mammifère; mais *des rapports avec les corbeaux* et la fausse opinion qu'ils fréquentoient les lieux aquatiques leur ont fait donner par Brisson le nom encore plus impropre *d'hydrocorax*." et p. 198. „*Calao rhinocéros, Buseros rhinoc.* Linn. Levaillant pl. 1. 2. Cet oiseau se trouve à Sumatra, aux Philippines, à Java et dans d'autres climats chauds des Indes. *Bontius*, qui lui donne le nom de *corbeau cornu* des Indes, dit qu'il vit de charogne et qu'il sui les chasseurs pour manger les intestins du gros gibier que ceux-ci dépècent sur place etc."

imo *antipodes et cynopendices*, multaque formarum humanarum genera *invisitata*." Qui signa deorum Indicorum, saepissime quatuor, sex, et multo pluribus brachiis portentosa, unquam oculis usurparunt, lubenter nobis concedent, inde rumorem de ejusmodi hominibus apud externos, quibus forte itidem visa, originem trahere potuisse. Ita et hic veri quid subesset, sed fabulis inepte deformatum, uti simiis fortasse annumerandi *antipodes*, quibuscum Megasthenis apud Plinium H. N. VII. §. 2. T. 1. p. 372. l. 28. Hard. *homines aversis plantis compares*, et *canipendices*, ut concinnius scriberetur, si, quod suspicor, *caudati* sunt, quibus cauda canina dependet.

Sed merum phantasiae monstrum est, quod *hebdomadarii* nomine non minus monstroso commemoratur c. 27. „*Tum in illo promontorio* (edit. Francof. omisit in praep.) *bestiam quoque vidimus, praegrandi admodum et inopinabili magnitudine, quam hebdomadarium vocant, adeo immensae potentiae rem, ut illi persfacile insistentes etiam super dorsum elephantos cerneremus.*“ Nomen non sanius erit, si *ἑβδομοθήριον*, quasi *septem animalium complexum*, conjicias; neque animal fiet, quod aut nihil est nisi nebula, animo oculisque offusa; aut insula fortasse natans: nam promontorium memoratum *mari imminet subjacenti*, vid. c. 23.

His ita de Odontotyranno, Mammonte nostro, si recte vidi, et de caeteris, quae naturalem historiam propius tangunt, disputatis, corollarii loco subungere placet emendationum criticarum eas, quae per totum Iulii Valerii opus, inter legendum, paulo majus momentum habere mihi visae sunt.

Ut igitur a proximo loco Lib. III. c. 23. incipiamus, de Prasiacae incolis editum est a Maio: „*Enimvero quod istum colunt hominum nescias invisitatus an inauditius genus: hique sunt promisce mares atque aliud secus: omnes tamen ad nostratia corpora, quibus sunt femine molliores. Nam et vetus sermo eos molles Sabaeos appellat.*“ In primis verbis, quod aut redundat, aut legendum: quoad istum sc. locum cf. antecedd. Mox scribendum: hique sunt *promiscue*, mares et *alius* (vel: quod rectius certe esset, *alterius*) *sexus*: omnes tamen ad nostratia corpora, quibus sunt *foeminae*, molliores etc. i. e. sunt quidem et apud eos

mares et foeminae, omnes tamen molliores, quam apud nos foeminae. Paulo post c. 30. „*quamvis tanta vis sitis ejusque desiderii homines incessisset*“ imo: tanta vis sitis, *potusque* desiderii: nam alterum absurdum est. Paucis lineis interpositis, sequitur: „*eminus video in quadam adjacenti eminentia*“ ut Maius mutavit, nam in cod. est: *adjacentis tumulentia*, scribendum igitur erat: in quadam adjacentis tumuli eminentia. Cap. 32. „*idque certamen in eo usque novis vitandis periculis fuit, donec*“ — jam sequuntur verba, supra a me descripta. Sine dubio praepositio in delenda est. Cap. 54. Alexander Candacis regnum intrat, ubi: „*Uvae ponderis et densitatis immensae prorsus, ut singulis acinis vel improbis si majoris hiatibus non occurras.*“ Codicem habere: *vel inprob.* referens Maius addit: Haud scio, an dicendum *inplearis*. Sed neque hoc, neque id, quod recepit, sensum habet. Literis recte junctis, verba facili negotio coeunt: uvae immensae prorsus, ut singulis acinis vel *inprobissimis oris* hiatibus non occurras, i. e. tanti sunt acini, ut ne maximo quidem oris hiatu capere possis. Vides, Maio unam illam syllabam cognominem *mai* fraudi fuisse. Caeterum *oris* mentio plane necessaria erat, ad hiatus, qui multi dantur, accuratius definiendos. Verbum quod attinet, ad sensum perinde est, sive *occurras* emendemus, sive *ocurses*, quo frequentativo auctorem delectari, supra adnotavimus. Paulo post lectio Cod. *potiori* non *potiundi* legenda, sed *potiri*, cum infinitivus ab hoc certe scriptore non minus dici possit quam gerundium. Capite proximo 55. Maius edidit: „*et simias viseres, facile magnitudinem ursarum nostratium supervectas, formasque varias simiarum: quas distinguere difficile est (ab) hominibus non insignitis.*“ Postrema intelligi non possunt; sed cum, teste editore, in Cod. legatur: quas *ei ferre* difficile est *hominibus non insignientem*, manifestum est, auctorem scripsisse: quas *efferre* difficile est hominibus, *non insignientem*, i. e. quas difficile est, voce, verbis efferre, imo *effari* et describere hominibus, cum signo, imagine repraesentare non licet, *μη ἐνείδοφοροῦντα*, ut Meleagri verbo utar. Proxima verba agunt de loco, ubi Dii conspiciendos se praebere credebantur: „*Addebat quippe Candaules et vocatos hominibus respondere et vultu quoque se regibus confiteri.*“ Sed postrema non ita

leguntur in Cod. sed: *vultus esse quo sint regibus confiteri*, unde vix litera mutata legendum: et *vultus esse, quos in regibus, confiteri*, verbo postremo passive usurpato: in confesso esse, Diis vultus esse, qui sint regibus; plures igitur vidisse ibi Deos. Doctius autem videtur *quos regibus* vel *quos in regibus*, quam, quod non remotius est, *qui sint regibus*, etsi hanc constructionem frequentat, ut arbores quae sint procerissimae, exeunte c. 57. et quae celsae sint in fine seq. cap. Cap. 57. Candacis aula describitur, splendidissima atque ornatissima: „*Omnia veste serica, colore purpurea, intexta auro, gemmis admixta quae veste coepta fuerant et perornata.*“ Bis adnotavit editor, haec ita legi in Codice, sentiens, nullum verbis sensum inesse. Nisi fallor, voluit auctor: Omnia veste serica, colore purpurea, intexta auro, gemmis admixta, qua (veste) coepta erant, ea et perornata, i. e. omnia, cubicula puto, uti semel coeptum erat, ab initio usque ad finem perornata erant tapetibus sericis, colore purpureis, auro intextis, gemma denique distinctis. Cap. 58. miratur Alexander fluvios auro (et argento) divites et corruscantes; „*sed eorum litus — pergit Iulius — et margines insertis arboribus convirescunt, quae celsae sint et odorae; cypros denique gentiliter vocant fructu suavi et umbrosis frondibus divites.*“ Sana haec non sunt; sed emendatio lubrica est, nisi fortasse Cod. lectionem *odore* viam monstrare dixeris ad huiusmodi transpositionem: „arboribus convirescunt, quae celsae sint et umbrosis frondibus divites: *κατεῖρα* denique, quem gentiliter vocant, fructu et ordore suavi.“ Quod hic dicitur, *gentiliter*, lingua gentis suae vocant, de *κατεῖρα*, si recte hoc nomen reposui, non nimis erit urgendum. Sed haec transpositio non eam externam probabilitatem prae se fert, qua alia mihi se commendavit, rara et memorabilis in prosae orationis scriptore. Locus est in illo Alexandri cum Brachmanibus colloquio c. 18. Libri III. paginae versibus in Codice, unde haec ducta, ut videri debet, forte fortuna in hunc modum dispositis: „*Post quaerit*

1) *ex alio, utrumne vita fortior, an vero sit mors?*

2) *orientis vigor, marcentior vero viseretur occiduus:*

3) *ortumque hominis esse quo vivitur vitam esse*

4) responsum est, quod solis quoque ferventior
 5) contra quae quo frigeat.
 Ita totus hic locus se habet in Codice, subscripsit Maius not. e. de emendatione aut interpretatione, ut videtur, plane desperans. Sed dispositis in hunc ordinem versibus, 1. 4. 2. 3. 5. et uno vocabulo *vitam* (v. 3.) in *mortem*, — quod natura quotidie facere amat, — mutato, alterutroque pronomine *quae* vel *quo* (v. 5.) expulso, sententia integritati suae restituta haec est:

Post quaerit

- 1) ex alio, utrumne vita fortior, an vero sit mors?
- 4) responsum est: quod solis quoque ferventior
- 2) orientis vigor, marcentior vero viseretur occiduus;
- 3) ortumque hominis esse, quo vivitur, *mortem* esse
- 5) contra, quae frigeat.

Haec clarissima sunt, de quibus vix quisquam dubitaverit; et *vitam* quod attinet, in *mortem* mutatam, ne ingeniosius quam verius factum videatur, perpendendum est, deberi hanc *vitam* sine dubio homini sciolo, qui, cum mortem hic interponi non concoqueret, elegantius jungi putabat: *quo vivitur, vitam esse*, de reliqua sententia securus. De pronomine expulso non opus est dicere; nam utrumque simul: *quae quo frigeat*, id certe tolerandum non esse, vel coecus perspiciat; utrum autem relinquant, ad sensum ita parum interest, ut disputare de eo non sit operae pretium.

Redeo ad c. 59. ubi sermo est de „lapide, cuius quidem fulgor ignitus est (nam lignitem etiam vocant).“ Scribe lychnitem sive *λυχνίτην*. Cap. 66. „Ubi igitur ad id loci Alexander venit, quas Candaules ei deorum domus esse confessus est, et sperat posse illic sibi cum diis immortalibus verba ex praesentium copia opinari.“ Hic in media sententia post *est* delendum *et*, in fine autem legendum videtur: ex praesentium copia communicari, bis scriptum *copi copi* et *com* errorem peperit. Cap. seq. lepidus est Maius, cum p. 298. *celibatum* novo sensu dictum opinatur, cum manifesta sit lectio genuina: „aditus convivio coe-

litum, ago una cum Diis.“ — Cap. 71. Amazones annum sacrum commemorant, „quod hippophama vocilamus“ ajunt; an *ἵπποθυμα*? Certior videtur esse emendatio c. 83. Describit „homines absque capilibus corporatos: namque his hominibus oculi pectoribus inhaerentes: atque os omne ceteraque oris in parte corporis situm plurimum mirabamur.“ Ita locum in Cod. se habere; iterum affirmat Maius. Fortasse legendum: „atque os omne caeteraque oris in ea parte corporis (i. e. pectore), sicut plurimum, vel sita, cum plurimum mirabamur. Sequitur locus de Troglodytis: „qui subter terram, domiciliis scalptis ac fossis ad serpentium instar successus sibi et habitacula laborare,“ imo *secessus*. Similem, sed difficiliter emendandum locum, supra praetermisimus, c. 16. „Non illam quidem gentem hosticam incursatur — sed quod celebre esset, Indos, quos Gymnosophistas appellant, hisce in partibus versari, opum quidem omnium et cujusque pretii neglegentes, solis vero diversoriis sapientissimi, quae humi manu exhauriunt, aditibus perangusta, enimvero subter capacibus spaciata, quod id genus aedium neque pretii scilicet indigens, et ad flagrantiam solis aestivam aptius habeatur.“ Grammaticis legibus satisfiet, si sapientissimos scripseris, et fortasse soli, i. e. in solo factis, diversoriis; sed vereor, ne vocabulum desit, veluti: soli vero diversoriis sapientissimis utentes etc. Mox clarum est, scribi oportere *capacius*, et in fine fortasse *abditi* habeatur, cum in Cod. *apritius* legatur. Redeo ad finem libri, cap. 91. „Igitur in Aegyptum corpus Alexandri ferebatur, feretro quidem regaliter exornato, tumultuario vero conditorio e plumbi materia, quodque esset unguinibus atque pigmentis, quae servandis corporibus sunt, tutius permanere.“ Recte in h. l. Maius scripsit *tutius* pro *totius*, quod Cod. habet; sed male dedit *quodque* cum lectio Cod. quoque integerrima sit. Sensus est, conditorium e plumbo factum propter festinationem, unde *tumultuarium* dicitur, et quo *tutius* esset unguentis etc. Sed infinitivus *permanere* sapit interpretamentum, illi *tutius* additum, ut *permanerent*, ne *permearent*, effluerent. Ita in oraculo praeced. cap. vocabulum *annona* v. 3. aperte glossa est: scribendi enim tres priores versus:

Accipe, quae regis sedes cultusque dicetur
Urbs colitur Nili propter *limosa* fluenta,
aequoris in gremio, cereali *munere* dives, —
ubi *cereali munere* aliquis interpretatus est: *annona*. Sed lubrica res est, hos
versus tangere.

Finem imponat his observationibus locus Libri I. c. 3. qui certissima emendatione sanandus. Quadrigis cum Alexandro contendit in ludis Olympicis Nicolaus, Acarnanum rex; „*infert sese Alexander voto praeterlabendi. Ad hunc conatum equis Nicolai convertentibus; titubans dexter equus cernuantique persimilis, implicatos reliquos secum moratur.*“ Ita ope codicis Graeci se emendavisse ait Maius, cum in Cod. Valerii esset: *dexteræ medīs*, cernuantiq. etc. Quid in Graecis legatur, nescimus, sed Latina lectio certissima est; lege: *equis Nicolai convertentibus, titubans dextera e mediis*, etc. quadrigae erant, ubi recte equi ad temonem *medii* (μεσσοὺς ζυγίους vocat Euripid. Iphig. Aul. 333.) a *funalibus* distinguntur; neque foemininum dubium esse potest: amabant enim *equas* pro curuli certamine, et noster praeterea plurima animalia foeminino genere usurpat. Interim si quis *dexter e mediis* propter *implicatos reliquos* praeferat, cum nemine altercabitur.

Sed cum hoc curuli certamine nos quoque cursum nostrum peregrimus, expectaturi, an cum Mammonte Odontotyranno μονοxέλῃτι palmam merituri simus.

